

Se vedeve pro qu'en casa èrem un arramat. E bèth un i devie sobrar. Jo èra era avantdarrèra de sies germàs e, segontes mama, avia arribat perque Diu avie volgut e s'a d'acceptar aquerò que Nòste Sénher mos envie. Maria, qu'ère era prumèra, hève mès de mestressa que mama madeisha, Josep ère er ereu e Joan ère en seminari. Es auti tres mès joeni, avia entenut a díder mès d'un còp que d'avem mès trabalh que benefici. En aqueth temps non i avie cap abundància, tantes boques e pògues propietats ara fòrça se minjaven era casa. Per aquerò decidiren que jo, qu'èra mès doça de caractèr e ben sensata, me n'anèssa entà ajudar a tia, era germana de mama, que ja avie perdut era esperança d'aver cap de hilh e que de trabalh n'avie tant que volie. S'avie maridat damb un ereu fòrça mès vielh qu'era, qu'avie prats e tèrres, aumens mieja dotzea de vaques, poralha e conilhs, e tanben un uart. Ja se la campaven toti dus, encara que les calie ajuda e companhia perque començaven a trobar-se vielhs. Atau donc, a tretze ans, damb eth mocador de paquet en braç, d'un costat papa e der aute Maria, deishè família, casa, pòble e montanha. Des dera Ermita a Pallarès non i a guaire quilomètres, mès òc que representave un dia a pè e pèrder casa mia, que me vedeve partir d'esquia e que me'n hève mau er estomac mès que cap auta

causa en aqueri moments, camin enjós, sense conéisher cap aute mon, tot amassa, qu'anava deishant ath darrèr.

En aqueres ores de caminar silenciós cap ath mercat de Montsent, a on papa e Maria profitarien entà crompar e deishar-me a çò des oncles, me vieven tath cap sonque es causes bones qu'avia vescu en pòble a on neishí e d'a on non avia gescut mès qu'entà anar a amiar eth bestiar o entà escapar-me tara Hèsta Major des quate cases qu'èren eth pòble deth costat. Gent a mòrt e pòc de pan.

Rebrembi es tres ivèrns que mos apreleven a cóser; avia estat des pògues mainades que i avie pogut anar perque en casa ja n'i avie de mès granetes bones entà trabalhar. Era sòrt d'èster petita! Era mèstra mos hève a hèr aquera calligrafia tan redoneta damb er acabament de cada letra cap a naut e era èrra damb aquera vllincada cap ara esquèrra qu'a jo me semblave un cargòlh. E en estudi de heired non ne passàvem bric perque dònha Paquita non se deishave cap véncer pera misèria des cases, e dideve que volie un bon braçat de lenha cada setmana, ena sala, qu'es lettres sonque entren damb un shinhau de calor, e que se volien qu'aprenéssem, i calie "poner un poco de buena voluntad". Perque jo, era pòga causa que sabi, que lèu tot ac desmbrembè mès endevant, ac aprení en castelhan. Non me'n sabia avier es prumèrs dies qu'aquera senhora mèstra, que non sabi pas qui devie saber d'a on avie gescut, non se hesse a compréner quan parlave. Finaument la comprenérem e era tanben mos compreneve quan parlàvem nosati, encara que non sabi perqué hève a veir que non com se li hesse vergonha o non gosèsse. D'aqueri ivèrns de costura me'n brembi com se siguesse ara. Damb Magdalena mos metèvem tostemp amassa, e quan mos hèven a liéger a jo se m'escapave er arrir e Magdalena s'arturave. Dònha Paquita se meteve ben es mericles e mos guardave tota seriosa com un sergent e alavetz m'agarrave aqueth mau de vrente de retier-se er

arrir e Magdalena continuave e senteva que se m'escapave un shinhau era pishèra enes calces.

M'agradave d'anar tà estudi. Te cambiave des auti dies, me semblave qu'èster mainatge ère quauquarren de bon. Enes cases ères un embaràs. Se jogaves en palhèr, era mainadèra tot ac voludàvem, se t'apropaves deth huec e horingaves entre es oles damb es amòlhs, t'escridassaven parlant de non sabi quina desgràcia; e, s'arremassaves bèra pèira o husta entà jogar, non hèves que batudes. Sonque s'ajudaves a mólher, a pelar truhes, a carregar lenha, ères segura. Mès aquerò ère èster gran e dempús non te tocave ne eth porro ne era rosteta, que tu ès massa petit.

Des dera hièstra dera codina eth tet de casa Saral semblave un campanau gran e es lòses ludeven coma miralhets. Era ploja avie parat e, tant que mama meteve un linçò gròs e ath dessús era cendre entà hèr era ruscada, quauqui goterès se despenjaven deth nòste tet e anaven a quèir en veire dera hièstra. Jo guardava es reguerets que se i hèven e escotava a mama com tornave a començar era madeisha istòria per diferent camin. Tia aguesse volut aver ua hilha com ara tu e Diu non l'ac avie concedida. E tu te sembles mès ada era qu'a Maria o a Nuri. Sustot eth peu de carròta, que non te penses, que tia avie estat era mès polida des quate germanes, que per aquerò li avie gescut aqueth partit tan bon. E des uelhs tanben me i semblava, que son com es dera defunta de ta mairia, e tanben retiraven benben as de ta tia Encarnacion.

E ja non ère sonque aquerò, e es mans de mama apariaven era lenha entà alugar eth huec, senon qu'avien de besonh a quauqu'un e que melhor que siguesse bèth un de família que profitèsse d'aqueth auviatge...

Non podia díder paraula e pro qu'aguessa volut díder, mès, quan arribave un silenci, avia un nud ena gòrja com un laç que me tirave pes dus caps, e me començave a hèr mau enquia que

me pujave eth prumèr sanglòt estomac ensús e des-hève eth nud, e alavetz s'escapave un arriu de lèrmes damb tota era ràbia, perque era darrèra causa que jo volia hèr en aqueth moment ère plorar. Non calie parlar bric. Jo sabia que se mama un maitin hoishinave tranquilla per casa e s'entretieue charrant damb jo, sense prèssa, sense talhar-me eth hiu des paraules a cada moment damb: hè aquerò, auram de cercar aquerò d'aute, ¿ja as apariat aquerò de baish?, volie díder qu'era ocasion ère solemna. E en casa nòsta non èren cap de guaire solemnitats. Era se trève eth mocador e se des-hève en explics que tanben acabaven en lèrmes e, entre es mies prumèr, e es sues, eth pedaç de coton blanc se tornave ua còca que cada viatge avie un color mès bluenc, enquia qu'arribave eth silenci. E es uelhs baishi, damb eth huec que ja començave a escauhar, me daven un assopiment e ua sòn irresistibles.

Quan entení que mama tornave a parlar, ja devie hèr ua estonòta que i ère; vedí que se la escotava se me tornave a nudar era gòrja e, abans non tibèsse, diguí, damb un hiu de votz, qu'anaria a viver damb tia Encarnacion, que quan me vierien a cercar. Deluns anaràn tath mercat e ta pair e Maria te i acompanyaràn.